

לונז

מחזה

מאת משה אורן

תמונות ראשונות מתוך המחזה.

ה'רזולושן' וה'דיסקבריי', ספינותיו של קוק, נכנסות למפרץ קילאק'קואה באי הגדול של הוואי (איור של ג'ון וובר, צייר המשלחת, 1779)

מערכה ראשונה

מסך גדול (מעט מעבר לקדמת הבמה) מקדם את הקהל בכניסתו לאולם. על המסך איורו המפורסם של ג'ון וובר, צייר המסע השלישי, המתאר את כניסת ספינותיו של קוק, ה'רזולושן' וה'דיסקבריי', למפרץ קילאק'קואה באי הגדול של הוואי.

תמונה א'

חוף המפרץ. אור על רצועה צרה בקדמת הבמה (לפני המסך). על המסך משתנה האיור לעינינו וכעת מופיעות בו רק שתי ספינות המפרש (עשרות סירות הקאנו המקיפות אותן באיור המקורי נעלמות ואינן). האיור כולו הופך 'תמונה חיה' - או סרט אנימציה בשחור-לבן - של צמד הספינות הנכנסות למפרץ. קאלאנימאנו, לוחם של קו (אל המלחמה), נכנס מפינת הבמה (צד שמאל). צעיר שרידי, דק גיזרה, לבוש באיזור חלציים בצבע אדום (חלק גופו העליון עירום), רגליו יחפות

ולראשו קסדת נוצות אדומה. בידו חנית ארוכה מעץ. הוא מבחין בספינות ועוצר נדהם במקומו.

קאלאנימאנו: (מורה על הספינות באצבע) Moku lana! Moku lana! איים שטים!
(איים שטים!!!)

יוצא בריצה בצד הבמה (צד שמאל).

האור עולה על פינת הקספר בצד הבמה (צד ימין).
מרגע זה מוארת פינה זו ברציפות עד לפתיחת התמונה האחרונה (מערכה שלישית).
הקספר, גיימס קינג (ג.ק.), 34, לבוש כג'נטלמן אנגלי של סוף המאה ה-18, יושב בכורסא כשברכיו מכוסות בשמיכה. קינג, קצין בצי המלכותי (קפטן), חולה מאד, אולי בימיו האחרונים. דבריו יושעו לעיתים בשיעול חולי השחפת, שאחריו (בחלק מהמקרים) ימחה את פיו במטפחת. לצידו שולחן קטן ועליו קנקן חרסינה, ספל חרסינה לבנה על צלוחית, מקטרת ומאפרה גדולה. לאורך ההצגה, מעת לעת, יפטם את מקטרתו בטבק (משקיק בד), יצית ויעשן להנאתו. כשעולה האור על פינת המספר אנו מוצאים אותו לוגם מהמשקה החם. הוא מחזיר את הספל לצלוחית ופונה לקהל.

ג.ק. (גיימס קינג): Moku lana! איים שטים, הוא אמר.

המסך מתרומם וחושף מאחוריו את סיפון ה'רזולושן', ספינתו של קוק. בוקר. קפטן גיימס קוק, לוטננט (קצין) ג'ון גור ולוטננט גיימס קינג עומדים בחרטום הספינה (שמורה לשמאל הבמה) וצופים במתרחש סביבם. קוק, גבוה ומוצק, עם כובע הקפטן לראשו. לוטננט גור, רחב ונמוך קומה. לוטננט קינג, הצעיר בחבורה, תמיד וצנום. השלושה במדי הים של קצינים בצי המלכותי. קוק מצמיד את המשקפת (גליל מאורך) לעינו וצופה בכיוון ה'דיסקברי' (הספינה המלווה).

קוק: אלהים אדירים. הם מעולם לא היו רבים כל כך!

גור: ממש כך, קפטן. היום הם באים באלפים...

פאזזה.

קוק: לוטננט קינג!

ג.ק.: (ממקומו בפינת המספר, פונה לקהל) לוטננט גיימס קינג הוא אני. קצין שני על ה'רזולושן'...

קינג: כן, אדוני!

ג.ק.: (לקהל) עבדכם הנאמן, רבותי, רק צעיר בכמה שנים - חמש ליתר דיוק - ועדיין בריא להפליא...

קוק: ה'דיסקברי' נוטה על צידה, לוטננט קינג! להודיע לקפטן קלרק שיוריד את כל המטפסים על דופן ימין שלו, וללא דיחוי!

קינג: כן, אדוני! (פונה לאחור ויוצא)

קוק: לוטננט גור!

גור: קפטן!

קוק: לפני שכל זה קורה פה אצלנו תראה שידאגו להוריד את הילידים מהספינה, את כל מי שעלו. ותזכיר לכולם לפקוח עין, לוטננט, לפני שנראה הרבה דברים נעלמים!

גור: מייד, אדוני. (פונה ויוצא לאחור) רב-מלחים...!

פאווה. קולו של לוטננט קינג ממרחק.

קינג: קפטן, בקשה לעלות על הסיפון!

קוק: (פונה לאחור) ומי מבקש, לוטננט?!

קולו של לוטננט גור ממרחק.

גור: נציג מהאי, אדוני! קאהונה!

קוק: (לעצמו) הייתי יכול לנחש... (בקול רם) שהאיש יעלה!

הקאהונה (כהן) קואה, גבר נמוך וצנום בגלימה לבנה ארוכה ורגליים יחפות, נכנס מלווה בשני הקצינים. מעט לפני קוק הוא משתטח אפיים ארצה ומכסה על עיניו בידיו.

קואה: (במלמול קצוב)

...lono ...lono ...lono

קוק: (לגור) ומה הוא נוהם שם?

גור: (רוכן להאזין) לו-נו, אדוני. האיש אומר לו-נו.

קוק: כן, ומה אנחנו אמורים להסיק מזה?

גור: (מושך בכתפיו) מצטער, קפטן. לא משהו שכבר יצא לי לשמוע...

קוק: יפה, יפה. אז זה יספיק לכולנו...

מורה בניד ראש להקים את האיש. גור מסייע לכהן לקום.

קואה: (לקוק)

'O ke kahuna nui, 'o ku'u haku, makemake 'oia e aloha aku
ia Lono i kona hiki mai 'ana i Hawai'i nei.

גור: (מתרגם) אני רוצה... לברך את לו-נו... כשהוא בא אלינו לה-ו-אי.

קוק: ה-ו-אי?

גור: שם המקום, אני מנחש.

קוק: הגיוני, כן... והוא עצמו?

גור: עוזר הכהן הגדול, הוא אומר.

קוק: כמה צפוי, כן... ושמו?

גור: (פונה לקואה)

'O wai kou inoa, e ke kahuna?

(מה שמך?)

קואה: (מורה על עצמו)

.koah

קוק: קו-אה, מה? ומה האיש רוצה?

גור:

He aha kau makemake?

קואה:

Makemake makou e ho'okono ia Lono i ko makou heiau i kahakai.

(קואה מבקש ללוות את לונו להיאיאו שלו)

גור: הוא מזמין אותך לחוף, קפטן. למקדש, הוא אומר.

קוק: (נוהם) עוד אחד מהטקסים שלהם, כן... (ללוטננט גור) אני מסכים, תגיד לו. לקראת ערב אנחנו נרד לחוף.

גור: (לקואה)

'Ae ke kapena. E hele ana makou i kahakai i ka.

(אנחנו נפגוש אותך בערב על החוף)

קואה: (יורד על ברכיו ורוכן קדימה, ראשו נוגע ברצפה)

Mahalo nui makou ia Lono... He mana'olana ka makou e pili mau

'oia i ka pomaika'i a me ka waiwai apau...

(אנו מודים ללונו ומברכים אותו בכל הטוב והשפע שלנו)

ג'.ק.: (לקהל) הנחש הקטן... אלהים יודע למה אבל אני תיעבתי את האיש. ומאותו רגע ממש.

קוק: (קוטע את קואה) לוטננט קינג, מוטב שתראה לאיש את הדרך החוצה, אחרת הוא לא יסיים פה היום...

חשיכה (כל הבמה להוציא פינת המספר).

תמונה ב'

ג'.ק.: (לקהל) ינואר 1779, כן. בבית חורף עכשיו. כשעזבנו היה קיץ, אוגוסט 1776. מה שאומר שלוש שנים בים, בדרך. שלוש שנים וחצי, אם לדייק. ספינות הצי המלכותי,

ה'רזולושין' וה'דיסקברי', בדרכן לצפון הרחוק במסע לגילוי המעבר הצפון-מערבי. וקפטן ג'יימס קוק מפקד המשלחת... (הוא משתעל, מוחה את פיו במטפחת, עוצם עיניים ונושם עמוקות) חזרנו לכאן מקיר הקרח באונאלאסקה, מים הקרח של מיצרי ברינג. הקור הוא שעצר אותנו. הקור וחומת הקרח בכל שתפנה ותביט... כשלא נמצאה כל דרך קדימה נאלצנו לוותר. הקפטן החליט לחזור לכאן, לעשות את החורף באקלים החם של האיים האלה. אנחנו נתקלנו בהם שנה קודם, בדרך לצפון. שרשרת איים קטנה שצצה לפתע בלב הים. איי סנדוויץ', הקפטן קרא להם, על שם הלורד סנדוויץ', פטרונו במועצת הצי. עכשיו ירדנו לאי האחרון בשרשרת, בקצה הדרומי. הילידים קוראים לו ה-ו-אי, האי הגדול, והקפטן הקיף אותו סביב למצוא מקום למעגן. ככה הגענו למפרץ הגדול הזה בצד המערבי. קי-לא-ק'קואה הם קוראים לו, אם רק תצליח לבטא את השם... (משתעל) ובערב, כשירדנו לחוף, חיכתה לנו קבלת פנים מסוג שונה לגמרי.

חוף המפרץ. ערב. המסך הגדול עם שתי הספינות העוגנות עליו. לפני המסך מוארת רצועה צרה בקדמת הבמה (רצועת החוף). מגב הבמה עולה מלמול המון רב שחוזר על אותה מילה: "לונו, לונו, לונו"...

קוק, לוטננט קינג, ויליאם ביילי והכהן קואה נכנסים מפנית הבמה (צד שמאל). קוק במדי הייצוג של קברניט בצי המלכותי, חוגר חרב. קינג במדים של קצין זוטר בצי. ביילי, אסטרונום המשלחת, לבוש כאיש אקדמיה אירופאי בן המאה ה-18. מעט לפנייהם צועדים כוהני לונו, אומאי וקאהאנו, בגלימות לבנות ארוכות (פס אנכי ירוק בחזית הגלימה ופס זהה מאחור במרכז הגב). הם אוחזים בשרביטים ארוכים (משערות כלב) אותם הם נוטים כשער מעל לראשם. מעט לפני מרכז הבמה עוצר קוק במקומו והחבורה עוצרת איתו. מלמול ההמון ברקע נקטע באחת.

קוק: מוזר. כאילו מישהו אסר עליהם להביט בי.

ביילי: ממש כך.

קוק: וכאדם מלומד, מר ביילי, מה ההסבר שלך?

ביילי: הלוואי וידעתי, קפטן. פעם ראשונה שאדוני רואה את זה?

קוק: ראשונה בהחלט, מר ביילי. בכל האיים שעברנו בפאסיפיק. (פאוזזה) ומדובר בעשרות כאלה, אתה מבין.

ג'.ק.: (לקהל) הקפטן ביקש שאלווה אותו, אני ומר ביילי, אסטרונום המשלחת שבא מהספינה המלווה, מה'דיסקברי'. קואה היה איתנו בסירת הדגל, הנחש הקטן, ועל החוף המתינו שני כוהנים נוספים עם שרביט ביד... (משתעל) והם לא באו לבד. כל האי היה שם, מאות, אולי אלפים, נופלים על החול לפני הקפטן ומכסים את פניהם... והמלמול הזה שלא חדל לרגע: 'לונו', 'לונו'...

קינג: אולי הם רואים בכך אל, אדוני.

קוק: (מופתע) אל? אני?!

קינג: כמו אל שלהם, אני מתכוון.

קוק: (מגחך) ואיזה מין אל זה, לוטננט, שהמעבר הצפון-מערבי חומק ממנו?!

קינג: אדוני אמר שנחזור לשם בקיץ.

קוק: כך אמרתי.

קינג: להמשיך מהמקום בו הפסקנו.

ביילי: אתה עוד תמצא אותו, קפטן.

קוק: אם אתם אומרים, כן. אם אתם אומרים...

הוא פוסע קדימה והחבורה כולה איתו. הוא לאני, כוהנת האלה פלה, נכנסת מפינת הבמה (צד ימין). אשה גדולה, עבת גיזרה, בשמלה לבנה ארוכה (פס אנכי צהוב בחזית השמלה ופס זהה מאחור במרכז הגב) וברגליים יחפות, עם זר עלים ירוקים (ליי) על צווארה וזר קטן יותר (האקוליי) לראשה. אומאיי וקאהאנו, הכוהנים המובילים, מניחים לה לעבור ביניהם. מעט לפני קוק היא פותחת במחול ההולָה (תנועות אגן חדות, מתפתלות ומזמינות), אחר כך משתרעת על גבה, מפשילה את השמלה ופושקת את רגליה לעיניו. קוק עומד נטוע במקומו. ביילי רוכן קדימה, לוטש עיניים. קינג נרתע לאחור. הוא לאני פולטת קולות נהמה מגרונה, קצרים ומונוטוניים, מרימה ומורידה את האגן קצובות.

קוק: מה בשם אלהים...? (פאזזה) מה זה צריך להיות!?

קואה: (פוסע קדימה להסביר)
Ke kahuna wahine o Pele!
(כוהנת האלה הגדולה, הוא לאני)

קוק: (אוכד עצות) לוטננט...!?

קינג: כוהנת, אדוני... האיש אומר שהיא כוהנת.

קואה:
Eia 'oia e heahea ia Lono nui!
(כוהנת של פלה)

קוק: כוהנת של מי, בשם כל הקדושים!?

קינג: פֶּלָה, אדוני. אלהים יודע מה זה אומר...

ג'.ק.: (לקהל) אֵלֶת האש שלהם, פלה, מהר הגעש. אבל את זה אלמד רק ימים אחר כך.

קוק: ומה היא חושבת שהיא עושה פה בדיוק?

ביילי: היא לא משאירה הרבה מקום לדמיון, הגברת.

ג'.ק.: (לקהל) ממש לא...

קוק: היא לא מצפה לעשות את זה כאן, מה? לפני כולם.

ביילי: נדמה לי שכן, קפטן. (נד בראשו לעבר הכוהנים) נראה שגם הם מצפים.

קוק: נראה שהצדק איתך, מר ביילי... (בכעס) אלהים ישמור!

עוקף את האשה השרועה לפניו ופוסע קדימה, קינג וכיילי ממהרים בעקבותיו.

קוק: האנשים האלה, באיזה עולם הם חושבים שהם חיים?!

השיירה מתקדמת בסדר הקודם (שני הכוהנים מובילים) ויוצאת בפינת הבמה (צד ימין). הוא לאני נותרת במקומה על הקרקע. היא מצמידה את רגליה, מתהפכת על צידה (ראשה בין זרועותיה), מכסה את פניה ופורצת בכי.

חשיכה.

משה אורן 2013 © כל הזכויות שמורות